

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 123

Mayıs2024

Editör: Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel

Web Sorumlusu: Kadir Ahıska, Ramazan Derin

Web Teknik Destek: Burak Sarı

Sosyal Medya Sorumlusu: Dilek Başar Açlan

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBI1mOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden.....	1
Engelliler Haftanız Kutlu Olsun.....	4
Ben Vazgeçtim Beni Sevmeyin.....	7
Kızımıza ve Dünya Çocuklarına	9
Betimlenmiş Erişilebilir Çocuk Kitapları	12
Engelliliğin Sosyal Modeli-1	15
Kedi-Fare Oyunları.....	23
Çamaşır İşlerine Sıfırdan Giriş-1.....	26
Size Bulgur Pilavı Yaptım	31
Çelişkiler	33
Kaşarlanmış Acıma.....	35
Bağımsızlık Hareketinde Akıllı Baston Evrimi.....	37

Editörden

Kapıdan baktırıp kazmaları yaktırın Martlar eskilerde kaldı mı ne? Zira Mart'ta "Bu yaz bizi sıcaktan kavuracak herhalde" derken Mayıs'ta üşür olduk. Eeeee! Gezegen ona ettiklerimizi karşılıksız bırakmayacak ve bizden intikamını alacaktır. Biz de bu ay size biraz yağmurlu, biraz da güneşli havalarla geldik. Ne de olsa bize de yazacak bir şey bıraktırmayan yaşadıklarımız.

Her yıl 10-16 Mayıs tarihleri Engelliler Haftası olarak adlandırılıyor biliyorsunuz. İnsanoğlu her gün duyurgalarını açarak yaşamadığından belli gün ve haftalara anlamlar yüklüyor ki hiç değilse o günlerde farkındalık artsın. Belki güzel günlerin habercisi yenilikler muştalansın. Ancak ne yazık ki öyle olmuyor. Hatta kutlamakmış gibi amaç kutlamalar yapan ve kabul edenler bile var. Sevgi Mart Göcen de kutlamış birilerinin Engelliler Haftalarını. Kimlerin mi? Yanıtları yazısında elbette.

Engelliler Haftası kutlamalarını değerlendiren biri daha var. "Sevgi her engeli aşar" safsatası yine çıldırtmış Elif Emir Öksüz'ü. O da öfkesini pek bir güzel kusmuş dergimiz sayfasında.

Her şeye rağmen geleceğin güzel günler getireceğine inanıyoruz. Çünkü hala yürekli insanlar var. Bu insanların topluma kazandırdığı çocuklar dünyayı yaşanılabilir bir yere dönüştürebilirler. Ayşe-Turgay Gümüş çifti de bunlardan. Kızlarına yazdıkları duygu dolu mektup da bunun en iç açıcı göstergesi.

"Erişilebilirlik" insan hayatı için vazgeçilmez bir kavram. Bu kapsamda bu ay kızına kitap okuyabilmenin farklı bir yolunu Dilek Başar Açlan paylaşıyor, insanın dudak kenarına bir tebessüm yerleştirerek. Yani erişilebilirliği sağlamak o kadar da zor değil ve o zaman dünya herkes için yaşanır olacak.

Amine Ennur Aksoy ve Soner Çoban arşive almaya değer bir çeviri dizisi ile bizlerle. Makale: 'Research in Social Science and Disability' dergisinin ikinci sayısında 2022 yılında Sosyal Model "Miadı Dolmuş Bir İdeoloji mi?" başlığıyla yayımlanmış. Makale, İngiliz sosyal

modeline üç temel konuda eleştiri getiriyor. Yazı ve çevirisi çok uzun olduğundan daha akılda kalması için biz bölerek yayımlamayı uygun bulduk. Devamı elbette gelecek sayıda.

Evinizde kedi besliyorsunuz. Üstelik yalnız yaşayan bir körsünüz. Bir gün kedilerinizin hareketliliği dikkatinizi çekiyor. Evet, doğru! Evde fare var. Kör biri olarak onu yakalamak imkansız mı dersiniz? Hemen komşuya mı koşmalı? Lynn Mattioli öyle yapmamış. Nasıl bir çözüm bulunduğunu ise Ali Çolak çevirisiyle okuyoruz.

Dergimiz sayfalarında, yalnız yaşayan hem kör hem işitme engelli biri olarak kişisel çözümlerini okuduğumuz biri de Murat Kefeli. Yeni bir yazı dizisinde çamaşır işleriyle ilgili deneyimlerini anlatıyor bizlere.

Herkesin erişilebilirlik mücadelesi farklı olabiliyor. Çoğumuza basit gelen bulgur pilavı yapmak mesela. Habil Bozkurt'un hayatında ise önemli bir dönüm noktası olmuş diyebiliriz. Serüvenini ise biz EEEH Dergi okurlarıyla paylaşmış.

Sağlamcılar ne yazık ki yaşamımızda her yerdeler. Hatta bazen içimizdeler. En belirgin özelliklerinden biri ise çelişkili yapıları. Ecrinnur Aytekin yine deneyimlerinden yola çıkarak bu durumu irdelemiş.

Sanırım pek çok körün başına gelmiştir size hiçbir şey söylenmeden hesabınızın ödenmesi. Ne yazık ki Ahmet Can Ekiz de böyle bir deneyim yaşamış yakın geçmişte. Bu durum onu çok sıkılmış. O da içini bizlere dökmek istemiş. Çok içten bir dille yapmış üstelik.

Teknolojideki gelişime yönelik yazılarıyla tanıdığımız Sarper Arıkan bu ay yeni lansmanı yapıldığını bildiğimiz WeWalk 2'nin özelliklerini ve bu akıllı baston hakkındaki görüşlerini paylaşıyor bizlerle.

Gördüğünüz gibi Engelliler Haftasından girdik. Ayrımcılığa uğradığımız noktalardaki çözümlerimizi göğsümüzü gere gere yazdık. Sosyal modele yapılan eleştirilere kulak verdik.

Veeee en sonunda teknolojiden çıktık. Umuyoruz ki gelecek sayıda bizleri ve sizleri şaşırtan, “İşte bu böyle olur” diyebileceğimiz güzel sürprizlerle gelir hayat bizlere ve dolayısıyla sizlere...

Editörden Yazarı: Gülcan Altun

Engelliler Haftanız Kutlu Olsun

Sevgi Mart Göcen

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 123, Mayıs 2024

Geldik yine bir Engelliler Haftasına. Eh, kutlamalar son hız devam ederken ben eksik kalmayayım ve dergimizin sayfalarından yapayım kutlamalarımı.

Sayın yerel yöneticiler, “engelli yaşam merkezi” adı altında kuruluşlar açıp bir de büyük çabalarla oralara servisler tahsis ediyorsunuz. Sonra da yeteneğine, yaşam becerilerine, yapabileceklerine bakmadan sadece yeti farkı var diye, gelen tüm herkesi buralara kabul edip güzel imkanlar sunduğunuzu iddia ediyorsunuz. Üstelik bununla da yetinmiyor, o insanların aileleriyle ağlayıp “Bak, bu kolyeyi senin kız yaptı. Lise mezunu ama okusa ne olacaktı? İşte burada boncuk diziyo. Bunu Mayıs’taki sergide satarız. Harçlığını da çıkarır. Hem kendi para kazanmış olur, fena mı?” diyorsunuz ya. Sonra da Mayıs ve Aralık aylarında gözleriniz dola dola bu merkezlerce hazırlanan gösterilere gidiyor, sadece halk oyunlarından, incik boncuk dizerek yapılan eserlerden oluşan gösterileri izleyip hatta bir de salon tahsis edip dünyanın sekizinci harikalarımış gibi o ürünleri sergiliyorsunuz. Hangisinden başlasam ki engellerinizi saymaya, mesela beton gibi bir önyargı, düşünme, algılama, farklı bakış açısı, dar kafalılık. Daha da uzar gider bu liste. O nedenle, biz sizin engelliler haftanızı kutlarız. Zira bu engeller aşılmaz, o nedenle de bunlara “yeti farkı” diyemiyorum.

Sayın her kademede görev yapan okul müdürleri, sizleri nasıl unutturum. Okulunuza yeti farkı olan bir öğrenci geldiğinde, “Ama bizde bu çocuğa yetebilecek bir öğretmen yok” cümlesiyle başlayan en nazik reddediştin “Kardeşim, senin çocuğun sakat. Ben onu buradaki çocukların arasına nasıl alayım? Buraya alayım da bu çocukların psikolojisini mi bozayım?” cümlesine kadar giden, ki bu cümle tarafımca bizzat bir okul müdürünün ağzından duyulmuştur, en kaba itiraza kadar yapmaktan çekinmezsiniz. Ama her Mayıs ve Aralık ayında, bağlı olduğunuz milli eğitim müdürüne yaranabilmek için öğrencilerinizin gözlerini bağlar, ellerine koltuk değneği verir, tekerlekli sandalyeye oturtup yalakalık yapmaya çalışırsınız. Eh, bu durumda engelliler haftası kutlanacak olan sizlersiniz. Okulunuza gelen tazecik bir beyne “Nasıl katkı verebilirim?” diye düşünemediğiniz için. Hasbelkader okulunuza kaydolmuş yeti farklı bir

öğrenciyi, tüm okul etkinliklerinden ve hatta mümkünse tüm derslerden muaf tutmak yerine “Nasıl erişilebilirlik çözümü bulabilirim?” diye sorgulayamadığımız için engelliler haftanız kutlu olsun. Zira burada da yeti farkından söz edilemez.

Şehir ulaşımından sorumlu sayın yetkililer, işlettiğiniz otobüslere, tramvay ve metrolara tekerlekli sandalye kullanıcıları binemezken; körler hangi otobüsün geldiğini öğrenmek için durakta insan ararken; ineceği durağı şoför dahil herkese sormak zorunda kalıp yine de istediği yerde inemezken; maliyeti çok yüksek diye yaptırmadığınız bariyerler yüzünden insanlar metro raylarında can verirken; her Mayıs ve Aralık ayında, “En önce kutlama mesajını ben atmalıyım. Atmalıyım ki başta başkan olmak üzere ne kadar duyarlı olduğumu herkese anlatmalıyım” diye düşünüyorsunuz ya, sizin engelliler haftanız en büyük kutlu olsun. Zira yaşam hakkı maliyetini hesaplayacak bir zihinden, ulaşım hakkının önemini anlayabilecek algı yeteneğinden, sizlere defalarca bazen bağıra bağıra bazen sakın sakın sunduğumuz erişilebilirlik çözümlerini hayata geçirecek yetenekten yoksunsunuz. Eh, tüm bunlarla yaşamak çok zor olmalı.

Sayın ülke yöneticileri; biz olmadan bizim için çıkardığınız yasal düzenlemelerle küçücük bir çocuğun ileride hangi mesleği yapabileceğine karar verme yetkisini o çocuktan alıp tıp doktorlarına veriyorsunuz. Üniversite eğitimini tamamlayan bir yetişkinin eğitimini aldığı mesleği yürütebilmesi için o mesleğe yeterli olduğuna dair rapor istiyorsunuz. Ortez, protez, işitme cihazı ya da benzeri bir kolaylaştırıcı ile hayata dahil olabilecek insanlara “Evinde otur, ne işin var sokaklarda?” diyor; erişilebilirliğe ilişkin önlemleri, her gelen baskı ile bir başka bahara erteliyorsunuz. Ama her Mayıs ve Aralık ayında “Engelli kardeşlerimizi çok seviyoruz. Onların varlığı bizim için bir imtihan. İyi ki varlar. Haydi bakalım, şimdi de hayırsever yurttaşlarımızın bağışlarıyla alınan tekerlekli sandalyeleri, koltuk değneklerini dağıtalım” diyerek şov yapmaya kalkıyorsunuz. Sizin engelliler haftanızı kutlamaya ne sözcükler yeter ne de bu sayfalar. Sözüm ona iyilik yaptığımı sanıp baş okşayan elleriniz çözüm için gerekli imzaları atamıyor ya, kendi sesinizden başkasını duymayan kulaklarınız tüm çözüm önerilerimize kapalı ya, yaşanan tüm aksaklıkları inatla fark etmiyor, algılamıyorsunuz ya, sizin engelliler haftanız sonsuz kutlu olsun.

Haftasını kutlamayı unuttuğum başta “kör” diye meslektaşının imzasını bile sorgulayan noterler ve savcılar, normalin dışında diye sınıfına öğrenci kabul etmeyen öğretmenler, yeti farkı

var diye hastasını muhatap almayan doktorlar, kendi kalıplarının dışında diye insanları eğitim aldıkları alanlarda istihdam etmeyen işverenler, sunduğu mal ve hizmette erişilebilirliği hiç umursamayan mal ve hizmet üreticileri hepimizin engelliler haftası kutlu olsun. Unuttuklarım varsa da lütfen kusura bakmasınlar. Bol bol kutlama dağıttım; siz de artık paylaşmayı, yetinmeyi öğrenin canım. İdare ediverin işte. Eee! Zor olmuyor mu böyle? Bir tedavisi yok mu? Gitmiyor musunuz doktora falan? Neyse üzülmeysin, tıp her geçen gün gelişiyor, sizin için de bir çözüm bulabileceğini ümit ediyorum. Ne yapalım, hepimiz sizin gibi bir engelli aday değiliz. Zira bizim kafalarımız farklı çalışıyor. Neyse tıp bulamazsa da biz bulacağız sizin çarenizi.

Ben Vazgeçtim Beni Sevmeyin

Elif Emir Öksüz

filerime@gmail.com

Sayı: 123, Mayıs 2024

Değmeyin bastonuma.
Bedenime değmeyin.
Eger sevda bu demekse
Ben vazgeçtim, beni sevmeyin.

Garipliğim kader değil.
Sakatları dinleyin.
Bu yıl da efkarlıyım.
Seneye Allah kerim.

Hadi yüreğim ha gayret.
Hele sıkı dur, hele sabret.
Başını eğme, dik tut.
Kendini vatandaş farz et.

Yaşım oldu neredeyse kırk. Artık midem bulanıyor sevginin her engeli aşabileceği romantizminizin Aralık ve Mayıs aylarında hortlamasından. Belediye başkanı, bakan, vali, otobüs şöförü, öğretmen beni sevmesin, hiç umurumda değil. Herkes işini yapsın ve engellilerle ilgili kanunlara uysun. Sadece bunu istiyorum. Şimdilik böyle başlayalım. Sonra daha da ileriye gider daha detaylı politikalarla pek çok şeyi iyileştirebiliriz. Yıl 2024, hala insanlar evlerinden çıkamıyor, tuvalet bile bir sorun hala. Siz ne sevgisinden söz ediyorsunuz? Bu ifadeyi her duyduğumda içimde bir öfke dalgası kabarıyor. Bunca zamana kadar sevdiniz, hani geçen yıl ve ondan önceki yıl da sevmiştiniz ya engellileri, sonuç bu oluyor demek ki. Ben çoktan vazgeçtim, beni lütfen artık sevmeyin.

Bu şarkıyı dinlerken benzer şeyler düşünürdüm hep. Bu ay sizlerle paylaşmak istedim bu şarkının bana çağrıştırdıklarını. Etrafta göstermelik yapılan etkinlikleri gördükçe iyice

öfkeleniyorum. Hele ki Şu sevgi konusu beni ileden çıkartıyor. Tüm engellileri ve dolayısıyla kendimi insanlığımdan soyutlanmıŐ, adeta bir evcil hayvan, bir bitki yerine konmuŐ hissediyorum. Ayrıca hakkımız olan bir sürü Şeyin birilerinin bizi sevip sevmemesine bağlanması da canımı sıkıyor. Özünde sevgi tek başına hiç bir engeli aŐmıyor.

Kızımıza ve Dünya Çocuklarına

Ayşe-Turgay Gümüş

sevgiozgurluktur@gmail.com

Sayı: 123, Mayıs 2024

Sait Faik'in kiraz mevsiminin yaşandığı şu günlerde İzmir'den tekrar kucak dolusu sevgi ve selamlar size değerli okurlar. Bir aylık bir aradan sonra yine bu sayfalarda sizinle buluşmak bize büyük bir heyecan veriyor. Bu ayki yazımızda çocuk kitaplarından bahsetmek yerine masanın öte yanına yani çocuklarımıza odaklanalım istedik ve özelde kızımız biricik tipitoşumza genelde ise tüm çocuklara seslendik. Onlara azıcık iç dökme soslu, bir miktar hatırlatma baharatlı ve en önemlisi sıcacık sevgimizle yüklü bir mektup kaleme aldık. Keyifli okumalar.

Canımızın canı, ruhumuzun ışığı biricik tipitoşumuz,

2020 yılının o güzel Temmuz ayının onuncu günü sen aramızdaki ilk nefesini aldığında farkında değildin ama bizim hayatımızın akış yönünü iyiye, güzele doğru keskin bir dönüşle geri dönülmez biçimde döndürüverdin. Seni kucağımıza aldığımız o ilk andan itibaren ruhumuz daima bir coşkuya, sonsuz bir sevince boğuldu ve bu hal sonsuza dek sürecek. Seninle yaşadığımız ve yaşayacağımız her an, içimizi bitmek bilmez bir enerjiyle dolduruyor. Anne ve baban olarak biz, bu sayfalarda anlattığımız mücadele alanlarımızdan biri olan kitapların ve oyuncakların erişilebilirliği mücadelesini işte bu muhteşem enerjiyle sürdürüyoruz. Toplumsal yaşamın her gün karşımıza çıkardığı erişilemezlik dağlarını, çöllerini senden aldığımız bu güçle aşıyoruz.

Seninle okuduğumuz her kitap ruhunun verimli topraklarına düşen bir tohum misali coşkuyla yeşerirken bizim de günlük koşuşturmacalar, savaşlar, açlık, yoksulluk adındaki birçok kemirgenin çoraklaştırdığı yetişkin dünyalarımızı şenlendirip bir bahar iklimi oluşturuyor. Senin çocuk dünyanın yemyeşil cangıllarında gezinirken bizler yenileniyor, yetişkinlik dediğimiz kör testerenin inatla koparmaya çalıştığı çocukluklarımızla bağımızı güçlendiriyoruz. İçimizdeki çocuklara oyun arkadaşı olduğun, sevinç ve mutluluk çığlıklarını bizimkilerin var olma haykırılarına kattığın için sana sonsuz teşekkür ediyoruz.

Güzel kızımız, yukarıda da söylediğimiz gibi annen ve baban olarak biz erişilebilirlik mücadelesinde gücümüzü senden alıyoruz. Sen, toplumsal hayatta ötekilerin varoluş kavgasının içinde kendini doğar doğmaz buldun. Bugün içine doğduğun o mücadeleyi bizimle beraber omuzluyorsun. Yeti farklılıklarının toplum denen bütünün hatalı parçaları değil bu bütünün eksiksiz işlemesi için gerekli birer parçası olduğunu biliyorsun. Bu anlamda deneyimlediğin erişilebilirlik çözümleriyle sakatlığın herhangi bir varoluş biçimi gibi doğal bir varoluş biçimi olduğunun ilk elden tanığıydın. Senin vasıtanla bütün çocuklara buradan bir kere daha sesleniyoruz. Güzel bakışlı çocuklar, yetişkin önyargılarıyla kalıplaşmış düşünme biçimlerine kendinizi hapsedmeyin. Yaşamın doğal akışında kendi kendinize öğrendiğiniz farklılıkların eksiklik değil bir bütünün farklı parçaları olduğu bilgisini yaşamınız boyunca unutmayın.

Hayat şiirimizin berceste Mısra'sı, bir gün toplumun dayattığı tektipçilikten, sağlamlıktan daralır bunalırsan biliyoruz ki şu ana kadar biriktirdiğimiz ve biriktireceğimiz birlikte yaşam deneyimleri sana nefes olacak ve toplumsal hayatta farklılıkların varoluş mücadelesine tazelenmiş bir güçle katılacaksın. Biz annen ve baban olarak seni bu mücadelede yanımızda görmekten çok mutluyuz.

Geçtiğimiz günlerde sana ve tüm dünya çocuklarına Atatürk tarafından armağan edilen 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı kutladık. Biz de bu bayram için evimizi süsledik. Evimizdeki süsler bir gün düşecek ya da toplanacak olsa da süslenen bu evin anısı senin en güvenli sığınaklarından biri olsun. Kalbimizdeki inci tanemiz, şarkıda söylendiği gibi bomba yapan bilginlerin oyuncak yaptıkları günlere varmak için önümüzde uzun ve dikenli bir yol olsa da bu yolu birlikte yürüyeceğiz. Biliyoruz Nazım Usta'nın hayal ettiği gibi dünya bir gün tamamen sizin olacak. Siz dünya çocukları sahip olacağınız bu güzel dünyayı çocukluğunuzla muhteşem bir yere çevireceksiniz. Eşitsizlikleri, erişilemezlikleri ortadan kaldıracaksınız. Sen ve senin gibiler çocukluklarını kaybeden tüm dünya çocuklarına çocukluklarını geri verecek, el ele verip her dilden şarkılar ve masallarla dünyanın en parlak, en iç ısıtan çoban ateşinin başında bütün farklılıkların bir arada olduğu bir halkada gülüşüp oynayarak gökleri sevinç çığlıklarınızla çın çın çınlatacaksınız. Kalbimizde sonsuz umut ve sevgiyle senin ve tüm dünya çocuklarının bayramını kutluyoruz.

Mektubumuza bir Ayşe-Turgay Gümüş klasiği haline gelen ‘‘Bizi okumaya devam edin anacım’’ sözleriyle son verirken herkesin çocukça bir yanının kalmasını dileyerek huzurunuzdan ayrılıyoruz.

Betimlenmiş Erişilebilir Çocuk Kitapları

Dilek Başar Açlan

dilek.basar55@gmail.com

Sayı: 123, Mayıs 2024

Herkesle merhabalar. Bu yazımı uzun zamandır kaleme almayı çok istiyordum. Nihayet vakti geldi ve yazabiliyorum.

Nedir bu erişilebilirlik? Üretilen ürün, mal ve hizmetlerin herkes için tasarlanarak kapsayıcı hale getirilmesidir. Kitaplar da yeti farklılıkları gözlemlenmeden, erişilebilir olarak tasarlanmadığı için herkesle aynı anda okuyamıyoruz. Aynı anda kitabı herkes satın alabiliyor ama bir ebeveyn olarak satın aldığım kitabı erişilebilir olmadığı için çocuğuma okuyamıyorum. Tüm yayın evlerinin artık bu konuyu öncelikli olarak ele alıp kitapları herkes için kapsayıcı hale getirmesi gerekiyor. İstenirse yapılması çok da zor değil. Yeter ki yapılmak istensin. Kitabın üzerine bir QR kod koyulabilir. Kodu okuttuğumuzda kitaptaki metne ve resimlerin betimlemelerine ulaşmamız sağlanabilir.

Evet gelelim benim anlatmak istediklerime. Ebeveyn olduğumdan itibaren hayatımızı kolaylaştırıcı bulduğumuz çözümleri anlatmaya çalışıyorum. O yüzden bu satırlarda yazabilmek benim için çok kıymetli. Kızım doğduğu zamandan beri kitaplarla haşır

neşiriz. Her zaman ilgisini çekmese bile kitaplarla olan bağını koparmamaya çalışıyoruz. İlk kitaplarını kendimiz Braille olarak hazırlayıp heyecanla birlikte bakar, üzerine bolca sohbet ederdik. Hatta ilk girişimlerimizden biri, hayvanlar İle alfabenin gösterildiği ve Hande Sart Hocamızın bize hediye ettiği kitaptı. Her harfin kitaba oyulmuş büyük ve küçük şekli vardı; hem o harf ile başlayan bir hayvanın resmi hem de üzerine eklediğimiz Braille etiketi yer alıyordu. Güzel bir ilk adım olmuştu. Tabii ki resimlerin betimlenmesi gibi bir durum olamamıştı. Her eksik, bir sonraki adımımızda bize yön gösteriyordu.

Braille okumayı da yazmayı da çok sevsem de tüm kitapları aynı şekilde düzenleyebilmek epeyce emek ve zaman isteyen bir iş. Tabii bir de o kitapları okutabilecek birilerine ihtiyacımız oluyordu ve her zaman birini yada birilerini bulmak mümkün olmuyordu. Erişilebilir kitap maceramızın ilk adımları böyleydi.

Sonrasında TÜRGÖK tarafından Braille olarak basılan betimlemeli çocuk kitaplarının olduğunu duydum ve ben de birkaç tane kitap istedim. Braille okumayı çok seviyorum ama kitaplar Braille olarak çok fazla sayfalıydı. Okumak epeyce zamanımı alıyordu. Bir de kısaltmasız olarak basım yapıldığı için okumakta biraz zorlanmıştım. Tabii kısaltmasız Braille okumak benim için zordu.

Evet, görüyorsunuz ayrı ayrı birçok yöntem denemeye çalışıyorduk kitap okuyabilmek için. Bir gün BİM mağazalarının haftalık aktüel ürünlerini incelerken görme engelliler için çocuk kitabının geleceğini gördüm ve çok heyecanlandım. Her Cuma olduğu gibi o hafta da BİM'e koştum. Bizden başka alan olmadığı için kitaplar bitmemişti. Hemen elime alıp inceledim ve satın aldım. Üzerinde hiçbir resim bulunmadığından ötürü kızıma pek hitap etmedi ama ben büyük bir zevkle o kitabı okumuştum. Hatta incelemek isteyenler olabilir diye Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali'ne de getirmiştım. Kapağı, mürekkep baskılı kitapların sayfa kapağının yapısındaydı ve boyutu da oldukça küçüktü. Bu seçenek de güzeldi ama dediğim gibi üzerinde resim olmayınca kızımın pek ilgisini çekmemişti.

Artık yazımın en heyecanlı bölümüne geldik. Bu son yöntem, şimdilik bizim için en uygun yol gibi görünüyor. Tabii şunu da belirtmek isterim, herkesin yaşadığı durumları tanımlama ve çözüm geliştirme kapasite ve yöntemleri farklılık gösterebilir. Doğruya ve güzele giden tek bir yol olmadığını unutmamak gerekiyor.

Eşim ve kızım bir gün kırtasiyeye gittiklerinde kızım bir tane kitap beğenmiş ve satın almışlar. Kitabın içinde yazarları bilmiyordu ama üzerinde Atatürk'ün resminin olduğunu görünce çok istemiş almayı. Neyse eve geldiklerinde kitabın içeriğini Be My Eyes'ı arayarak okutmaya çalıştık. Tabii tüm kitabı okutamıyorsun. O gün bunun üzerine biraz düşündüm. Bu kitabı çocuğuma okuyabilmenin başka bir yolu olmalı ve uyumaya başlamadan önce yataкта telefonda okuyabilmeliyim. Aynı anda kitabı kızım incelerken de okuyabilmeliyim. Aslında kitap Word formatında olsa telefonda açıp okuyabilecektim. Eşimle konuştuk ve düşüncemi onunla da paylaştım. “Kitapta yer alan metinlerin ve resimlerin betimlemeleri bir belgede yazsa ne güzel olurdu” dedim. Satın aldığımız kitabı eşim iş yerine götürdü ve bir öğrenciye bu

istediğimi yaptırttı. Kitap, Word belgesi olarak elime ulaştığında çok duygulandım ve o gece hemen kızıma okudum. Ne kadar büyük bir rahatlıkmiş anlatamam. Kitaptaki metin ve resimlerin betimlemeleri sayfa sayfa elinin altında ve okuyabiliyorsun. Bu ilk serüveni başlatan kitabın ismini de yazayım, ”Dedemin Madalyası. ” Kızımın yaşı için birazcık büyüktü ama olsun, o istemişti ve biz de kitap metin olarak hazırlanınca okuyabilmiştik. Evet, ilk kitap bu şekilde hazırlanınca GETEM'de herkesin okuyabilmesi için yerini almıştı. Elimizdeki diğer kitapları da bu şekilde yaptırmaya devam ediyorduk. Tabii kitap çok ve epeyce emek isteyen bir süreç olduğu için fazlaca kişi gerekiyordu sürdürülebilir olması için. Engin Yılmaz imdadımıza yetişti ve öğrencilerine tüm elimizdeki kitapları hatta birçok arkadaşın yeni satın alıp gönderdiği kitapları bizler için erişilebilir yaptırmaya devam etti.

Artık GETEM'de “Betimlenmiş Eş Erişimli Çocuk Kitapları” diye bir kategori var ve içerisinde şu an 150 kitap yer alıyor. Bu sayı gün geçtikçe artacak ve çocuklarımızla aynı anda kitap okuyabileceğiz.

Kızım tüm kitaplara beklediğim ilgiyi göstermiyor olsa da istediği anda seçtiği kitabı birlikte okuyabileceğimizi bilmek o kadar değerli ki. Benim için bundan önemlisi de yok açıkçası. Düşünsenize, çocuğumuz kitaplığından bir kitap getiriyor okuyalım diye ve “İçerisinde ne yazıyor” diye düşünmene gerek yok. “Nasıl okuyacağım” diye bir kaygı taşımıyorsun. Girip listedeki kitaplara bakmanızı öneririm. Orada yer alan tüm kitapları satın alsanız kitaplığınız dolar.

23 Kasım 2022 itibariyle Dedemin Madalyası'yla başlayan yolculuk hiç bitmeden devam etsin. Özgürce kitapları okuyabilelim.

Öncelikle eşim Levent Açlan'a, Dr. Engin Yılmaz'a, bu yolculuğun başlamasına vesile olan kahramanımız Filiz Özerdem'e ve Boğaziçi Üniversitesi ED200 öğrencilerine çok teşekkür ediyorum. Bir gün, herkesle aynı anda, erişilebilir biçimde, her kitabı okuyuncaya dek talep etmeye, çözüm üretmeye ve mücadeleye devam edeceğiz.

Engelliliğin Sosyal Modeli-1

Amine Ennur Aksoy – Soner Çoban

amineennur.aksoy@gmail.com

Sayı: 123, Mayıs 2024

Bizi yazıya iyice yaklaştıran bir sıcak, bir soğuk zamanlardan herkese merhaba.

Aralık 2020 ve Şubat 2021 üç ayını kapsayan EEEH Dergi sayılarında NFB kongreleri için çevirmekten keyif duyduğumuz üç yazının üzerinden uzunca zaman geçti. Aşağıda okuyacağınız makalenin yazarı Tom Shakespeare’in tartıştığı fikirlere büyük oranda katılıyoruz. Kendi gündelik hayat deneyimlerimiz ve teorik olarak kendimizi düşünceler içinde bulduğumuz; sakatlığın, engelliliğin, engellenmişliğin boyutlarını ayırtırmaya çalıştığımız anlarda başka engel gruplarının gözlerinden bakamadığımız veya bakmayı denediğimiz düşünce egzersizlerinde bize tanıdık gelen konulardan bahsetmeye değer bulmuş bir makaleyi çevirmek bizlere iyi geldi. Üzerinden 20 yıldan fazla geçmiş bu tartışmalara Türkiye’de pek de tanık olmadan 2024’e geldik. “Z kuşağı” dedikleri, isim vermekle yanıldıkları bir sürü genç arkadaşımızın, yaş alan kuşakların dertlendikleri bazı konuları, belki biraz da tartışmayı unuttuğumuz biçimde tekrar gün yüzüne Türkçe olarak çıkarmak istedik. Ülkelerin yasaları, tarihleri, sivil hakların gelişimleri bazen birbirini takip eder, bazense kendi özgün çizgilerini çizer. Türkiye’deki engelli hareketi tarihi ne kadar dolu, daha çok hangi ülkelere benzeyerek bu yıla geldi, hangi evreleri atladı, hangi aşamalarda daha uzun kaldı, bunları ayrıca düşünmek doğru olacak. Fakat en azından son birkaç on yılda duymaya daha çok alıştığımız sosyal modeli de sorgulayan satırları okumak sizlere de farklı bir patika açabilir motivasyonundayız.

Yazıyla sizleri baş başa bırakmadan önce gerekli olduğunu düşündüğümüz bir çeviri açıklamamız olacak. Makalede sıkça rastladığımız iki kelime ve bu kelimeler üzerinden yapılan karşılaştırma “impairment / sakatlık” ve “disability / engellilik.” Türkçeye derlenerek çevirisi yapılan kitap, “Sakatlık Çalışmaları/Disability Studies” ifadesini “sakatlık” olarak çevirmeyi uygun bulmuştu. Bunun üzerine geçen yıllarda da “disability” kelimesi “fiziksel yoksunluk, fiziksel olmama hali” için de kullanıldı, konuyu tartışan Türk takipçiler arasında da böyle bilindi. Fakat yazarın bu makalede benimsediği biçimiyle “disability” toplumsal ve bedenden hariç engeller için kullanılırken “impairment” kelimesi biyolojik kısmı işaret etmektedir.

“Impairment” kelimesi için de sözlükte “bozulma, özürlülük, noksan” gibi kelime karşılıkları mevcut. Sakatlık Çalışmaları kitabında ise “yeti yitimi” biçiminde çevrilmiş. Bizim tercihimiz doğrudan “sakatlık” kelimesini kullanmak oldu.

Yaptığımız çeviri tercihleri, benimsediğimiz motivasyon veya yazarın kendisinin tartıştığı fikirler konusunda daha derin sohbet etmek isterseniz her zaman yazabilirsiniz.

Keyifli okumalar.

Engelliliğin Sosyal Modeli: Miadı Dolmuş Bir İdeoloji mi?

(Bu makale 'Research in Social Science and Disability' sayı 2, s. 9-28 (2002) dergisinde yayımlanmıştır).

Yazarlar

Tom Shakespeare, Sosyoloji Bölümü, University of Newcastle.

Nicholas Watson, Hemşirelik Çalışmaları Bölümü, University of Edinburgh.

Özet

Bu makale, engelliliğin sosyal modeline ilişkin İngiliz akademik ve siyasi tartışmalarının arka planını incelemekte ve bu konunun ötesine geçmenin zamanının geldiğini savunmaktadır. İngiliz sosyal modeline yönelik üç temel eleştiri sunulmakta ve şu konulara odaklanılmaktadır: Sakatlık meselesi; sakatlık/engellilik düalizmi ve kimlik meselesi. Bedenlenmiş bir ontolojinin engellilik çalışmaları için en iyi başlangıç noktasını sunduğu öne sürülmekte ve daha yeterli bir sosyal engellilik teorisine giden yolda bazı taslak önerilerde bulunmaktadır.

"Çok az yeni gerçek, abartılmadığı sürece yerleşik fikirlerin direnişine karşı kendi yolunu bulabilmiştir." Isaiah Berlin, Vico ve Herder (1976).

Arka plan

Sosyal model, İngiliz engellilik hareketinin 'büyük fikri' olarak adlandırılmıştır (Hasler, 1993). Ayrımcılığa Karşı Fiziksel Engelliler Birliği (UPIAS) aktivistleri tarafından 1970'lerde geliştirilen bu model, Vic Finkelstein (1980, 1981), Colin Barnes (1991) ve özellikle Mike Oliver'ın (1990, 1996) çalışmalarıyla akademik itibar kazanmıştır. Sosyal model; artık Britanya'da engellilik politikalarının ideolojik turnusol testi haline gelmiş ve engelliler hareketi tarafından; kuruluşları, politikaları, yasaları ve fikirleri yenilikçilik ve yetersizlik bakımından birbirinden ayırt etmek için kullanılmıştır.

İngiliz sosyal modelinin temel tanımı, Oliver'da (1996) düzenlenmiş bir versiyonu yeniden basılan ve burada ayrıntılı olarak alıntıladığımız UPIAS belgesi, Engelliliğin Temel İlkeleri'nde yer almaktadır: "... Bizim görüşümüze göre, sakat insanları engelli hale getiren toplumdur. Engellilik, gereksiz yere izole edilmemiz ve topluma tam katılımdan dışlanmamız yoluyla sakatlığımızın üzerine dayatılır. Dolayısıyla engelliler toplumda ezilen bir gruptur. Bunu anlamak için fiziksel sakatlığın kendisi ile, "engellilik" diye adlandırılan, fiziksel sakatlıkları olan kişilerin deneyimlediği sosyal durumlar arasındaki ayrımı kavramak gerekir. Bu nedenle sakatlığı "bir uzvun tamamının ya da bir kısmının olmaması veya eksik bir uzva ya da vücut mekanizmasına sahip olmak" biçiminde tanımlarken engelliliği "sakat insanları çok az dikkate alan ya da hiç dikkate almayan, dolayısıyla onları ana akım sosyal faaliyetlere katılımdan dışlayan modern bir sosyal organizmanın neden olduğu dezavantaj ya da hareket kısıtlaması" şeklinde tanımlarız (Oliver, 1996, 22). Buna bağlı olarak İngiliz sosyal modeli birkaç kilit unsur içermektedir. Engelli insanların ezilen bir sosyal grup olduğunu iddia eder. İnsanların sahip oldukları sakatlık ile deneyimledikleri ezilme arasında ayırım yapar ve en önemlisi, 'engelliliği' bir sakatlık biçimi olarak değil, toplumsal baskı olarak tanımlar.

Kuzey Amerikalı teorisyenler ve aktivistler de engelliliği tanımlamak için bu unsurlardan ilk ikisini içeren sosyal bir yaklaşım geliştirmişlerdir. Ancak ABD'de kullanıldığı şekliyle engeli olan insanlar' teriminin de gösterdiği gibi bu perspektif 'engelliliği' sosyal baskı olarak yeniden tanımlamada İngiliz sosyal modeli kadar ileri gitmemiştir. Bunun yerine, Kuzey Amerika yaklaşımı esas olarak ABD siyasi düşünce geleneği içinde bir azınlık grubu olarak "engeli olan

insanlar” kavramını geliştirmiştir. Hahn (1985, 1988), Albrecht (1992), Amundsen (1992), Rioux ve diğerleri (1994), Davis (1995) ve Wendell'in (1996) çalışmaları engelliliğin önemli boyutlarını sosyal, kültürel ve siyasi açıdan araştırırken hiçbirinin İngiliz sosyal modelinin anahtarı konumundaki (biyolojik) sakatlık ile (sosyal) engellilik arasında kesin bir ayırım yapmadığını savunuyoruz. Bununla birlikte, bu makaledeki yorumlarımızın birçoğunun Amerikan engelli çalışmalarında mevcut olan sosyal model versiyonlarıyla da ilgili olacağına inanıyoruz.

Sosyal model, İngiliz engellilik hareketinde iki esas yönden büyük önem taşımıştır. Birincisi, siyasi bir stratejinin yani engellerin kaldırılmasının tanımlanmasını sağlamıştır. Eğer sakat insanlar toplum tarafından engelleniyorsa o zaman öncelik sakat insanların topluma dahil edilmesini arttırmak için bu engelleri ortadan kaldırmaktır. Tıbbi tedavi ya da rehabilitasyon stratejisi izlemek yerine sosyal değişim, hatta belki de toplumun tamamen dönüştürülmesi stratejisini izlemek daha uygundur. Özellikle, engelliliğin ayrımcılığın bir sonucu olduğunun kanıtlanabilmesi bağlamında(Barnes, 1991), ayrımcılık karşıtı mevzuat için mücadele yürütenler nihai çözüm olarak Engelli Amerikalılar Yasası ve İngiliz fırsat eşitliği ve ırk ilişkileri yasaları örneğindeki sivil hakları benimsediler.

Sosyal modelin ikinci etkisi engelli bireylerin kendileri üzerinde oldu. Sorunların bedensel eksikliklerden kaynaklandığı geleneksel 'tıbbi model' görüşünün yerini toplumsal ağırlıktan doğduğu sosyal model fikrinin alması, engelli bireyler için çok özgürleştirici oldu ve olmaya devam ediyor. Birdenbire insanlar hatalı olanın kendileri değil toplum olduğunu kavradılar. Onların değişmesine gerek yoktu; toplumun değişmesi gerekiyordu. Kendileri için üzülme zorunda değillerdi; öfkeli olabilirlerdi. Tıpkı yetmişli yıllarda feminist bilincin yükselmesi ya da lezbiyen ve geeylerin 'ortaya çıkmaları' gibi engelli insanlar da kendilerini bütünüyle yeni bir biçimde düşünmeye başladılar ve eşit yurttaşlık için harekete geçme, örgütlenme ve çalışma konusunda güçlendiler. Hayırseverlik ya da iyi niyete bel bağlamak gibi küçültücü bir gidişatın yerine engelli aktivistler artık haklarını talep edebilir hale geldiler.

Sosyal modelin bu başarısının artık onun temel zayıflığı olduğunu savunuyoruz. Kendisinin Bu denli muktedir bir araç oluşu ve engellilik hareketinin merkezinde yer alışı, onu kutsal bir inek, kolayca karşı çıkılmayan bir ideoloji haline getirmiştir.

Modelin etkinliğinin bir bölümü, basitliğinden geliyordu. Bir slogana indirgenebilirdi: 'Bedenlerimizden değil, toplum tarafından engelliyiz.' Kuruluşlar ve politikalar bu modele göre kolayca değerlendirilebilirdi; (sosyal modelin) 'engelliler' terimini mi yoksa (tıbbi modelin) 'sakat insanlar' terimini mi kullandılar? Engellerin kaldırılmasına mı yoksa tıbbi müdahale ve rehabilitasyona mı odaklandılar? Başlangıçta onu çerçeveyenlerin niyeti bu olmasa da sosyal model, dünyayı siyah ve beyaz olarak görmek için kullanılabilmekte.

Psikolojik olarak insanların sosyal modele olan bağlılıkları, bu modelin öz saygılarını dönüştürme biçimine dayanıyordu. Sosyal model ideolojisinin birleştirdiği bir kolektife katılımın temelinde aktivist olan herhangi bir bireyin, engelliliğin sosyal model tanımına derin bir anlam atfı vardı. 'Biz' ezilenleriz: 'onlar' ise ezenler... 'Biz' engellilik üzerine konuşuruz, sakatlıktan söz etmeyiz. Sosyal modeli temel öğretiniz olarak kabul etmediğiniz sürece yakışır bir aktivist olamazsınız. İngiliz engellilik hareketinin tarihinin bu okumasına bazıları itiraz edebilir. 'Pireyi deve yapma' tehlikesiyle karşı karşıya olduğumuz, sonuçta hiç kimsenin gerçekten bu denli aşırı bir pozisyon almadığı, sakatlık konusunun hiçbir zaman aslında göz ardı edilmediği, sosyal modelin fiilen böylesine sert bir ikilik üretmiyor olduğu ileri sürülecektir. Ancak bizim iddiamız, birçok İngiliz aktivistin kamusal söylemlerinde tam da eleştirdiğimiz sosyal modelin bu 'katı versiyonunu kullandıklarıdır. Özel hayatlarında ise konuşmaları 'katı sosyal model' ile çelişmektedir. Çoğu aktivist kapalı kapılar ardında ağrılar, sızılar ve idrar yolu enfeksiyonlarına ilişkin konuştuklarını kabul etmek zorunda kalırken dışarıda kampanya yürüttüklerinde bedenle ilgili her şeyi inkar etmektedirler. Ancak bu tutarsızlık kuşkusuz yanlıştır; söylem düzeyinde bir şey söylenirken herkes özel alanda daha karmaşık bir şekilde davranıyorsa o zaman belki de söylemi yeniden gözden geçirmenin ve daha dürüstçe konuşmanın zamanı gelmiştir.

Akademide, sosyal modelin önde gelen temsilcilerinden bazıları artık daha esnek bir yaklaşım benimsediklerini iddia etseler de aynı zamanda "derinden gelen" sosyal modeli pekiştirmeye devam etmektedirler. Örneğin Mike Oliver (1996, 34), iki sütunda "bireysel model" ile "sosyal model" arasındaki farkların listelendiği bir tablo sunmaktadır. İlk sütunda

"tıbbileştirme", "uyum", "önyargı", "tutumlar", "bakım", "politika" gibi kelimeler yer alırken ikinci sütunda alternatifler yer almaktadır: 'özyardım', 'olumlama', 'ayrımcılık', 'davranış', 'haklar', 'politika'. Sosyal model ikiliğini hemen pekiştirmeden önce, Oliver'ın yorumu esnekliğin gerekliliğine gönderme yapar: "Tüm tablolar gibi bunun da karmaşık bir gerçekliği aşırı basitleştirdiği ve her bir maddenin bir sürekliliğin kutup ucu olarak görülmesi gerektiği unutulmamalıdır" (Oliver, 1996, 33). "Bununla birlikte, [tablonun] temelinde UPIAS tarafından tanımlanan sakatlık ve engellilik arasındaki aynı temel ayırım yatmaktadır..." (Oliver, 1996, 33).

Jenny Morris'in çok popüler ve etkili kitabı *Pride Against Prejudice* (1991), sakatlık ve engellilik arasındaki ayrımı çeşitli biçimlerle bulanıklaştırmıştır: Engelli bireylerin yaşamlarında sakatlığın ve kişisel deneyimin rolünü tartışmış; kültürel temsilden bahsetmiş ve terminolojiyi tutarsız bir şekilde kullanmıştır. Bazen tam anlamıyla sosyal model terimleriyle sakatlıktan söz ederken 'engellilikten' bahsetmiştir. Bu nedenlerden dolayı çalışmaları, İngiliz engellilik hareketindeki bazı kişiler tarafından 'ideolojik açıdan şüpheli' olarak görülmüştür. Fikirleri sosyal model ortodoksisine uygunlukları temelinde değerlendirme eğilimi, *Uluslararası Engellilik ve Toplum Dergisi*'nin sayfalarında düzenli olarak görülebilir. Örneğin, Colin Barnes'ın (1998, 1999) Amerikalı sakatlık çalışmaları akademisyenlerinin kitapları üzerine yaptığı son değerlendirmeler, İngiliz engellilik çalışmaları yapıtlarını görmezden geldikleri ve özellikle de engelliliğin sosyal model tanımına bağlı kalmadıkları için bu tür bakış açılarını şiddetle eleştirmiştir. Barnes şöyle yazmaktadır: "... Amerikalı ve Kanadalı anlatıların çoğu, tartışmalarını 'fiziksel engeli olan kişiler' ya da bedenle sınırlandırdıkları için sakatlığa özgüdür; 'engellilik' hem biyolojik bir durum hem de toplumsal bir inşadır ve 'engelli insanlar' ve 'engeli olan insanlar' terimleri birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Mike Oliver'ın da çok kez açıklığa kavuşturduğu gibi bu mesele 'politik doğruculuk'tan çok daha fazlasıdır. Nedensellik, dilin rolü, normalleştirme eğilimleri ve tanımlama sürecinin siyasallaşması gibi önemli konularla ilgilidir." (Barnes, 1999, 578).

Carol Thomas, bazı sakatlık çalışmaları akademisyenlerinin sosyal model yaklaşımına uymayan her şeyi dışlamak için engellilik üzerine yazmayı nasıl denetlediklerini tartışmıştır (Thomas, 1998). Biz benzer süreçlerin aktivizm içinde de yaşandığını iddia ediyoruz: Örneğin, sakatlık temelli örgütler sorunlu olarak görülmektedir (örn. Hurst, 1995). Aktivistler, Birleşik

Krallık Hükümeti'nin yakın zamanda başlattığı 'Engeli değil kişiyi gör' kampanyasına' engellilik' terimini fiziksel engele atıfta bulunmak amacıyla kullandığı için büyük ölçüde karşı çıkmıştır (örn. Findlay, 1999, 7). 'Kişiyi Gör'ün sloganının engellilerin yoksulluk ve dışlanmasına yeterli bir yanıt olduğuna inanmadığımız gibi Birleşik Krallık Hükümeti'nin engelliliğe yaklaşımındaki temel sorunun terminolojiyle ilgili olduğuna da inanmıyoruz, ki engellilik hareketi de bu izlenimi verme tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Engelliliğin sosyal modelinin katı bir slogan haline geldiğini öne sürerken Jenny Morris'in çalışmasından bu yana ortaya çıkan önemli bir muhalif akımı görmezden gelmek istemeyiz. Özellikle feminist bakıştan gelen birçok yazar, İngiliz sosyal modelinin sorunlarını vurgulamıştır. Örneğin Liz Crow (1996), modelin genellikle sakatlığın bir parçası olan bedensel acı ve kısıtlılık deneyimini kapsamadaki başarısızlığını eleştirmede öncülük etmiştir. Sally French (1993) sakatlık sorunlarının sürekliliği hakkında yazmıştır. Ayrıca bu alternatif bakış açılarına karşı direncin nedenlerini de araştırmıştır: "Hiç şüphesiz, engellilik hareketi içinde yıllarca özveriyle çalışan aktivistler, dünya üzerindeki oldukça kuşkulu insanları engelliliğin toplumu değiştirerek azaltılabileceğine veya ortadan kaldırılabileceğine, engelli bireyleri değiştirmeye çalışmaktan daha etkili olduğuna ikna etmek için engelliliği basit ve karmaşık olmayan bir biçimde sunmayı gerekli bulmuşlardır." (French, 1993, 24). Yakın geçmişte Carol Thomas (1999), engelliliğe yönelik olarak kendisinin "sakatlık etkileri" diye adlandırdığı şeyin rolünü araştıran umut verici yeni bir materyalist yaklaşım geliştirmiştir. Bu eleştirel seslerin çoğu, İngiliz engellilik hareketi ve sakatlık çalışmaları içinde güçlü bir muhalefetle karşılaşmıştır. Bizim pozisyonumuz ile Jenny Morris, Sally French, Liz Crow veya Carol Thomas'ın pozisyonları arasındaki fark, 'katı' sosyal modelin kendisinin bir sorun haline geldiğine ve reforme edilemeyeceğine inanmamızdır. Bizim iddiamız, sosyal modelin İngiliz versiyonunun ömrünü tamamlamış olduğudur. Boşlukları doldurmak ve sosyal modelin yetersizliklerini telafi etmek için parça parça eleştiriler geliştirmek veya alternatif argümanlar sunmak yerine her şeyi bir tarafa bırakıp yeniden başlamanın zamanı gelmiştir. Engellilik politikalarında ve sakatlık çalışmalarında sosyal modeli saflık ve ortodoksluk ile bir tutma yönündeki tehlikeli eğilim reddedilmelidir. Sonuçta sosyal model sadece Britanya'da bu rolü oynamıştır. ABD ve diğer ülkelerde sivil haklar ve sosyal değişim, 'katı' sosyal model olmaksızın başarılı bir şekilde gerçekleşmiştir. Aslında Britanya'da da UPIAS'ın öncülük ettiği sosyal model

yaklaşımı, engellilik hareketinin başlangıcındaki tek bakış açısı değildi. Örneğin; Engelli İnsanların Kurtuluş Ağı, engelliliği toplumsal baskı olarak tanımlamaya gerek duymadan, engellilerin ezilen bir azınlık grubu olduğu kavramını geliştirmiştir: Ağın bir üyesi olan Allen Sutherland, radikal bir engellilik politikasına yönelik argümanında sosyal modelden yararlanmadan öncü Disabled We Stand (1981) kitabını yazmıştır. Bu makalenin geri kalanında, İngiliz engellilik sosyal modeline yönelik üç temel eleştiriyi inceleyeceğiz. Bu argümanlar aracılığıyla modelin miadının dolduğu ve çözdüğünden daha fazla sorun yarattığı iddiamızı kanıtlamaya çalışacağız. Sonuç bölümünde ise, materyalist bir bedenlenme ontolojisine dayanan engellilik politikalarına alternatif ve daha uygun bir yaklaşım inşa etme gibi zor bir göreve başlayacağız.

Kedi-Fare Oyunları

Yazan: Lynn Mattioli

Çeviren: Ali Çolak

ali.f.colak@gmail.com

Sayı: 123, Mayıs 2024

Çoğumuz bir fareyi evin içinde takip etmek için gereken dirayete sahip değiliz. Ancak Lynn Mattioli'nin "Kedi-Fare Oyunları" adlı öyküsünde bize gösterdiği gibi körlük bu konuda belirleyici etken değildir. Lynn, Harbor Sağlık Merkezi'nde çalışan ruhsatlı bir diyetisyen ve Maryland Ulusal Körler Federasyonu Baltimore Şubesi'nin başkanı. İşte söyleyecekleri:

Kedilerim, Ben ve Jerry, alışkanlıklarının kedileridir. Günlük bir rutinimiz var. İşten eve geldiğimde beni kapıda karşılarlar ve ardından akşam yemeklerinin verilmesini beklerler. Bir akşam işten döndüğümde beni kapıda karşılamadılar. Mutfağa girdiğimde ikisi de yerde oturmuş, dikkatle buzdolabını izliyorlardı.

Kedi maması koydum ama yemek istemediler. Kedi gözlerini buzdolabında tutmak istiyorlardı. Ben ve Jerry pek gürbüzdür, bu yüzden kedi mamalarını istemediklerine göre oldukça yoğun bir şeyler olduğunu biliyordum.

Bir süre onları izledim. Ben, buzdolabının altını kokluyordu. Dolap mutfağın köşesinde duruyor, bu yüzden iki taraftan da ulaşabiliyordu. Zaman zaman sanki farklı bir açıdan bakmak istermiş gibi buzdolabının etrafında dolaşıyordu.

Jerry sanki ağabeyi ona yeni bir şey öğretiyormuş gibi onu takip ediyordu. Davranışlarından evde bir fare olduğundan şüpheleniyordum. Daha önce böyle bir şey olmamıştı ama eski bir apartmanda yaşadığım için bunun mümkün olduğunu biliyordum.

Farelerden hiç korkmadım ama bir tanesinin evime yerleşmesini ve bir aile kurmasını istemediğimi biliyordum. Aynı zamanda ona zarar vermek de istemiyordum. Ben ve Jerry'nin fareyi akşam yemeğine yemelerini kesinlikle istemiyordum.

Bir süre orada durup "Nerede olduğunu göremezsem bu fareyi nasıl yakalayacağım?" diye düşündüm. Ben ve Jerry'nin fareyi köşeye sıkıştırmama yardım edebileceğine karar verdim, böylece onu yakalayıp dışarı koyabilirdim.

İlk olarak, fareyi buzdolabının altından çıkarmamız gerekiyordu. Kanepenin altından kedi oyuncaklarını çıkarmak için kullandığım ekstra uzun bir beyaz bastonum var. Buzdolabının altını kontrol etmek için onu kullandım ama fare çıkmadı. Ben de belki korkutur diye buzdolabını köşeden çektim. Ama yine fare çıkmadı.

Bu noktada Ben ve Jerry'nin beni boş bir fare kovalamacasına gönderdiğini düşünmeye başladım. Belki de kafaları karışmıştı. Belki de fare yoktu. Çocukların bir sonraki adımda ne yapacaklarını görmek için bekledim.

Ben, buzdolabının arkasındaki ızgarayı koklamaya başladı. Sonra ızgaraya tırmanmaya çalıştı. Farenin orada saklanıyor olabileceğini düşündüm. Izgaranın etrafını yokladım ama bir şey hissetmedim. Ama sonra farenin koşarak ızgarayı tırmandığını duydum. Ben de ızgaraya vurdum. Bir "plop" sesi geldi ve fare yere düştü.

Ben ve Jerry harekete geçti. Fareyi oturma odasındaki müzik setinin arkasına doğru kovaladılar. Bu pek işe yaramadı. Akşamın büyük bir bölümünü fareyi bir cihazdan diğerine kovalayarak geçireceğimden endişeleniyordum.

Kediler, farenin kaçmaması için müzik setinin iki ucunu da koruyorlardı. Fareyi bir uçtan dışarı yönlendirmek için ekstra uzun beyaz bastonumu kullandım. Ben, sorumluluğu aldı ve fareyi şöminenin içine kadar kovaladı. Neyse ki şöminede kül yoktu.

İşler iyiye gidiyordu. Ben'in fareyi köşeye sıkıştırdığını sanıyordum. Şimdi ikilemim, ikimizin de zarar görmeyeceği şekilde fareyi nasıl yakalayacağımdı. Onu yakalamak için plastik bir market poşeti kullanmaya karar verdim. Farenin beni poşetten ısıramayacağını düşündüm.

Şömineye döndüğümde Ben dehşete kapılmıştı. Şöminenin etrafında fareyi arıyordu ama fare orada değildi. Ben de onunla birlikte aradım. Şöminenin etrafını yokladım ama fare yoktu. Nereye gitmiş olabilirdi? İki kedi ve ben peşindeyken bir fare nasıl kaçabilirdi? Noel Baba faresi olmadığı sürece bacadan çıkmış olabileceğini düşünmüyordum.

Ben yine imdadımıza yetişti. Şömine paravanını koklamaya başladı. Elimi poşetle kapattım ve paravanın etrafını yokladım. Fare oradaydı, paravanın tepesine yapışmıştı. Onu aldım ve dışarı çıkardım. Fare için çok kötü hissettim. Korkmuş olmalıydı. Ama en azından onu zarar görmeden dışarı çıkarabildim.

Bu deneyimden bir şey öğrendim. Başlangıçta kör olduğum için fareyi yakalayabileceğimi düşünmemiştim. Farenin onu bulmam için çok hızlı hareket edeceğini düşündüm. Isırılmadan yakalayabileceğimi de düşünmüyordum. Ama şimdi yanıldığımı biliyorum. İşimi yapmanın bir yolunu buldum. Körlük o fareyi evimden uzak tutmama engel olmayacak.

Bir dahaki sefere işi kolaylaştırmak için sanırım canlı bir fare kapanına yatırım yapacağım. Ama bunu kör olsam da görsem de yapardım. Pratik açıdan mantıklı. Ben ve Jerry nöbet tutarken farenin geri döneceğinden şüpheliyim. Filleri de uzak tutuyorlar!

Çamaşır İşlerine Sıfırdan Giriş-1

Murat Kefeli

m.k@muratkefeli.com.tr

Sayı: 123, Mayıs 2024

İtiraf etmek gerekirse yıllardır yalnız yaşamama rağmen çamaşır işlerine girişmem hayli uzun sürdü. Bunun temel sebebi evimin kibrit kutusu oluşu nedeniyle makineyi koyacak yeri zor buluşum ve tabii ki sevgili annemin elinde kalan son kaleyi amansızca savunmasıydı. Her ne kadar kendisini ziyaret ettiğimde ütücü olarak hizmet versem de yıkama eylemine iki yıl önce ablamın emektar makinesine el koymamla başlayabildim. Bu yazı dizisinde; çamaşır makinesi seçimi, kurutma askılığı tipleri, ütü modelleri ve ütüleme gibi işlerle ilgili bilgiler yer ve eylemlerle ilgili körcülleştirme önerileri yer alacak. Eh, bu sefer kulağı değil burnu tutarak bu konularda bilgi sahibi olan kişilerin de ilgisini çekecek bir yerden başlayalım.

Envai çeşit çamaşır kurutma askısı

Gerçekten de çamaşır işlerine dalmadan önce kurutma askılarında bu denli çok tip olduğunu bilmiyordum. Sorduğum birkaç kördaşın da bilmediğini anlayınca üzüлp mızıklayarak çamaşır işlerine daha girmeden vazcayma şansını da kaybettim tabii. Yazıda beş modelden bahsedeceğim ancak tavsiyem bir alışveriş sitesinde "çamaşır kurutma askı" benzeri bir arama yaparak diğer modellere de göz atmanız. Model seçimi yaparken evinizin fiziksel koşullarına dikkat etmenizi ve bu işi annenizle yapmanızı da tavsiye ederim.

Çek-as

Evimin fiziksel şartları nedeniyle benim için en ideal kurutma tipi çek-as idi. Ancak bu ürün sadece minnak evlerde değil, eşek kadar büyük yerlerde de hayli işlevsel oyuncaklar. Ebatları, markette "ekonomik boy" sıfatıyla satılan streç filmler kadar. Rulodaki dört veya beş bölmeye ip sarılmış. İplerin ucu, iç kısmı girintili bir plastiğe bağlı. İkinci parçaysa ilkinden bağımsız ve rulonun uzağına montajlanıyor. İp rulosunu duvara vidaladıktan sonra ucundaki plastiği çekerek karşı duvardaki parçayla kenetlediğinizde iki duvar arasında dört veya beş dizeli gerilmiş ip ortaya çıkıyor. Rulo kısmı "sarmalı" bir mekanizmaya sahip. Çekme eylemini sonlandırdığımız anda rulo içindeki zımbırtı kitleniyor ve ipin sabitlenmesini sağlıyor. Bu tip

ürünlerin ip boyu dört-beş metre. Ancak sizin iki duvar aralığınız üç metre olsa bile yukarıda bahsettiğim kilitlenme özelliği sayesinde ip gergince duruyor. "Sarmalı" olması da ipi ortadan kaldırmak istediğinizde hayli işe yarıyor. Hafifçe çektiğinizde kilit açılıyor ve ipi kontrollü biçimde ruloya doğru yaklaştırdıkça tıpkı süpürgelerin kablo toplama mekanizması gibi ipleri sarıyor. Tabii bu paragrafta anlattığım bilgilerde fark ettiğiniz üzere iplerin üzerinde çamaşır yok! Felaketi yaşamamanız için birkaç uyarı yapmak şart. Çünkü gerçekten çamaşır astığınız ipler birden boşalıp her halt yere kaydığında ve siz de yerleri en son ne zaman sildiğinizi hatırlamadığınızda küfür lüğatinizin ne kadar da derin olduğunu anlıyorsunuz!

Kıymetli bir atasözümüz ilk uyarımızı göbekten karşılıyor: "Ucuz etin yahnisi sert olur." Ürünler benim aldığım dönemde 70-200 TL aralığındaydı. Yorumlarına kanıp aldığım ilk ürünleri iade etmem pek uzun sürmedi. Herhangi bir marka önermiyorum ancak gelen ürünün rulo kilitlenmesini yapan kısmının kalitesini incelemenizi önerebilirim. Felaketler oradan kaynaklanıyor. İplerin bağlı olduğu plastik parçalar bazılarında çok dandik. Onlar da felaket sebebi oluyor çünkü ipi karşı duvara taktıktan sonra çıkabiliyor. İş görece kalitedeki bir ürünü bulduğunuzda yapmanızı tavsiye ettiğim şeyse çok basit: İpleri, duvar aralığı mesafesine göre kısaltın. Duvar aralığı üç metreyse uçtan ipi iki metre kesmenizi şiddetle tavsiye ederim. Bu eylem, aynı felaketi üçüncü kez yaşamamanızı engelliyor. Rulo kilidi ölse bile salım yapacak ip olmadığı için çamaşırlarınız yer çekimine yenik düşmüyor.

Ürünü takacağınız yüksekliği de iyi belirlemenizi öneririm. Doğa Ana'nın böğrüne sokmadıkları kürek bırakmamalarına rağmen nedense Çinliler bu ürünlere "naylon ip" olarak adlandırılan zımbırtıları değil de kırnap tarzı ince ve kısmen esneyen iplerden kullanmışlar. Çamaşırın ağırlığına göre ipler yaklaşık otuz santim kadar esneyerek aşağıya doğru eğimli bir hal alıyor.

Radyatör askılıkları

Antalya'da doğalgaz altyapısı pek yaygın olmadığı için benim evimde kalorifer yok. Olsa idi muhtemelen bu zımbırtıları tercih ederdim. Çünkü hayli kullanışlılar. Kendi içlerinde de farklı tipleri var ve annenizle bakmanızı tavsiye etmemin temel sebebi bu. Temel kullanım mantığı ince alüminyum tellerden oluşturulmuş askılık radyatöre takılıyor. Arkalığın ucundaki

kancalar radyatörün arkasında/yanında dururken beş-altı sıralık tel öne doğru uzanıyor ve çamaşır asıldığında yere kaymaması için alttan iki destek konulmuş. Başka bir tipteyseniz askılıklar Latin Alfabesi'ndeki "V" harfi gibi yukarı doğru açılıyor. Üzerine yük konduğunda ne olduğuna dair bir fikrim yok ancak metal olduğu için esneme olmaz. Esneme olmamasıysa kancaların radyatörden sıyrılıp yere düşmeyeceği anlamına gelmez. Çünkü felaketlerin mantığı olmaz!

İndir-as

Aslına bakarsanız en güvenli kurutma askı modeli bence bu oyuncaklar. Ne var ki görünüşü insanın kulağına pek hoş gelmiyor. Çek-as'ı duvara, radyatör üstü olanı bir yerlerin altına tikip ortadan kaldırmak mümkün ama indir-as'lar sabit. Bu zımbırtılar, kanatlı açılır askılara benziyor. Tek farkları tavana monte edilmeleri. Askının bir tarafından ip sarkıyor. Çektiğiniz ip, askılıktaki mekanik sistemi harekete geçirerek tavanda yaklaşık kırk-elli santim yüksekliğinde olan zımbırtının açılarak aşağıya inmesini sağlıyor. Kimi modelde ip kimisinde de metal varmış. "Mış"lı konuşuyorum çünkü bu askı tipini mıncıklama şansım olmadı. Aşağı indirip çamaşır astıktan ve iş bittikten sonra yapmanız gereken şeyse askılığı tekrar tavana doğru itirmek. Her ne kadar mıncıklamamış olsam da askıyı tavana itirmeden önce çekme ipinin bir yerlere takılı kalmadığından emin olmanızı tavsiye edebilirim.

Katla-aç-as

Bu model Türkiye'de neredeyse her evde olan klasik ev içi çamaşır kurutma askısı. Ancak bunlarda da ufak tefek değişiklikler olmuş. Muhtemelen de çoktan olmuş; ben yeni görüyorum; görmeyenler için de yazayım dedim. Yukarı doğru açılan iki kanatta çamaşır asılan ince borular bazı modellerde sabitti. Benim yeni aldığım askılıktaki ince boruların ana iskeletle birleştiği yerler oynar hale getirilmiş. Bu hareketlilik de iki asacak arasındaki mesafeyi istediğinize göre ayarlamayı sağlıyor. Tişört, atlet gibi şeyleri asarken dar tuttuğunuz bir alanı, kazak asarken genişleterek ıslak çamaşırın birbirine temasını engelleyebiliyorsunuz. Aynı zamanda iskeletin direnç noktası olan iki ayağın katlanma mekanizmaları da yaylı hale gelmiş. Zımbırtının telleri yerinden zangır zangır oynamadan rahatça açıp katlayabiliyorsunuz. Her ne kadar ben görmemiş olsam da bir arkadaşım bu zımbırtıların iki ana, dört de küçük kanatlılarının olduğunu da söyledi. Sola ve sağa açılan her iki kanadın üzerinde yer alan ve öne-arkaya doğru açılan kısa kanatlar

opsiyonelmiş. Yani bulaşık makinesindeki bardakların üstüne kapatılan parçalar gibi tak-çıkarmantığında çalışıyormuş. Koca askılık, tişörtle doluyken bu kısa kanatlara daha hafif ve küçük çamaşırlar asılıyormuş. Kulağa hoş geliyor gelmesine de dengeyi tutturamayanlar için korku filmi etkisi yaratabilir.

Balkon-kolon askıları

"Ulan, bu dediğin nenemde bile vardı!" dedim, "Balkon askısı..." diye başlayan bir arkadaşıma. Nenemin bunlardan görmemiş olduğunu sonradan anladım. Bu zımbırtılar "balkon" veya "kolon" askısı adının türevleriyle satılıyor. Fotoğrafını görmeden neyi o ada yakıştırdıklarını anlamak mümkün değil. Balkonun iki ucuna takılıp ortaya gerilen ipi de ifade edebiliyorlar, daha özgün ürünleri de. Örneğin toplu konutlardaki dar balkonlar için ilginç bir düzenek oluşturmuşlar. Balkonun sol ve sağ tarafına seksen santime yüz altmış santim boyundaki bir iskeletten ve aralarındaki ince hafif metal borulardan oluşan düzenek takılıyor. Bu zımbırtılar kullanılmadığı zamanlarda dikey olarak duruyor. Her iki taraftan açıldığında uçları birbirleriyle kenetleniyor. Güzel yanıysa iki kat olması. Üst taraftaki borularla alt taraftaki borular arasında bir metre mesafe oluyor. Dar alanı etkin kullanan bir araç gibime geldi ama bilemedim ne desem. Kenetlenme yeri, felaketin düğüm noktası olabilir.

Kurutucu makineler

Birçok markanın kurutma makinesi mevcut. Evinizde yer varsa ve tıkmak size asmaktan daha kolay gelecekse düşünebilirsiniz. "Alabilirsiniz" değil de "düşünebilirsiniz" dememin iki sebebi var: Birinci sebebi belirsizliklerle dolu ve itibardan tasarruf etmeyip her türlü tasarrufun halk tarafından yapıldığı bir ülkede yaşıyoruz. Nükleer Enerji Santrali'nin hangi bölgelere elektrik vereceği muallak. "Bunun konuyla ne ilgisi var?" dersiniz yanıtı çok basit: Nükleer Enerji Santrali'nde üretilecek enerji için devletin verdiği kw/s tutarı garantisiz, şu anda HES, RES ve DES'lerde üretilen elektriğin kw/s tutarının yaklaşık olarak üç katı. Yani kol gibi esecek. Hatta esmekle kalmayıp yatırıp bir de öyle de esecek. O nedenle düşünme sürecine girmeden önce kurutma makinelerinin tüketim oranlarına bakmanızı tavsiye ederim.

İkinci sebepse bilimsel. Yapılan araştırmalara göre hijyen oranı en yüksek kurutma tipi geleneksel kurutma yöntemi. Yani açık havada asma. Hijyen oranı en düşük olansa kurutma makinelerinde bu işi yapma. Google'da birkaç anahtar kelime kullanarak bilimsel yazılara ulaşmanız da mümkün. Bir sonraki bölümde akılsız ve akıllı çamaşır makinelerinden dem vuracağım. Siz, siz olun, o güne kadar itibarınızdan tasarruf etmeyin. amaşırlarınızı kendiniz yıkayın!

Size Bulgur Pilavı Yaptım

Habil Bozkurt

bozkurthabil@gmail.com

Sayı: 123, Mayıs 2024

Ocak ayında vefat eden Türk Musevi'si yazar Mario Levi "Size Pandispanya Yaptım" isimli kitabında "pandispanya" isimli pasta çeşidinin tarifini verirken aynı zamanda onun Musevi gelenekleri içerisindeki yerine de değiniyor. Ben de onun gibi nihayet yapmaya muvaffak olduğum bulgur pilavının tarifini verirken bunun benim şahsi hayatımdaki ehemmiyetli rolüne de değineceğim. Öyleyse işe tariftan başlayalım.

İnce doğranmış soğanları yağın içinde, kısık ateşte kavurduktan sonra üstlerine salça ve eğer istersek bir miktar sos ekleyip onları da soğanlarla beraber bir süre kavuruyoruz. Pilavın sosu rendelenmiş domates olabileceği gibi, biber gibi yemeğe katılabilecek malzemelerden de yapılabilir. Tüm bu malzemelerin sırasıyla kavrulduğunu erişilebilir bir şekilde anlamanın en iyi yolu, kokularına ve tencere içerisinde eriyip dağılmalarına dikkat etmektir bence. Malzemelerin tencere içerisinde eridiğini anlamak için bir yandan malzemeleri tahta kaşık ile karıştırırken diğer yandan kaşığın ucuyla onların tencere içerisindeki vaziyetlerini kontrol etmek mümkündür. Eğer malzemeler ilk buldukları halden farklı olarak tencere içerisine dağılıyor ve koku veriyorlarsa malzemelerin kavrulma safhası tamamlanmış demektir. Malzemeler kavrulduktan sonra bir ya da iki su bardağı bulguru tencerenin içine boşaltıp diğer malzemelerle beraber kavuruyoruz. Burada dikkat etmemiz gereken husus, bulgurların tencere içinde dağılık değil toplu bir vaziyette bulunmasıdır. Ben "iki su bardağı" dedim ama siz evdeki kişi sayısına göre bu miktarı arttırabilir ya da azaltabilirsiniz. Bulgurların kavrulduğunu yine tahta kaşık yardımıyla anlayabiliriz. Eğer kaşığın ucundaki bulgurlar sertliğini kaybetmeye başlamışsa kavrulma işlemi tamamlanmış demektir. Vakit kaybetmeden, önceden ısıttığımız suyu tencereye döküp kapağını kapatıyoruz. Bulguru 30-35 dakika kısık ateşte pişirdikten sonra ocağın altını tamamen kapatıyoruz. Artık pilavımız hazır.

Tüm bunların benim şahsi hayatımdaki yerine gelince, ben bulgur pilavı yapmayı rehabilitasyon merkezinde öğrenmiştim. Gün geldi, öğrendiklerimi yalnız yaşadığım evimde tatbik etmeye kalktım. Fakat her seferinde kavurduğum malzemeler yanıyordu. Hatta bir

seferinde az kalsın evi yakacaktım. Malzemelerin her seferinde yanmasının bir sebebi olmalıydı. Ama bunun sebebini kime sorsam kör olduğum için her seferinde malzemeleri iyi kavuramayıp yaktığımı söyleyeceğinden emindim. Hele anneme veya akrabalarımından birine malzemelerin her seferinde neden yandığını soracak olsam lüzumsuz telaşa kapılırlardı. Bu işin sırrını sessiz sedasız öğrenmem şarttı. Neden sonra kendisi de benim gibi kör olan nişanlımdan malzemelerin yanmaması için tüm pişirme süresi boyunca ocağın kısık ateşte bulunması gerektiğini öğrendim. Ve son bir kez şansımı denemeye karar verdim. Dolapta yanmamış bir tek soğan vardı. Onu doğrayıp yukarıda sözünü ettiğim tarife göre pilavı yaptım. Bu sefer ocağı en kısık ayara getirdiğim için malzemeler yanmadı. Sonunda enfes bir bulgur pilavı yapmaya muvaffak olmuşum. Gel gelelim, pilavı koyduğum tabağı masaya götürürken tabak elimden düştü ve pilavın yarısı sayılabacak bir miktar yere döküldü. Verdiğim emeğin yarından fazlası böylece elimden gitmiş oldu. Ama tencerede kalanlar bana fazlasıyla yetti. O gün karnım doymuştu. Daha da mühimi en az dört kelle soğanı salçayla beraber yaktıktan, yarım kilo bulguru çöpe attıktan sonra yapmaya muvaffak olabildiğim pilavı tabakta masaya götürürken yere saçmama rağmen nihayet kendi el emeğimle beni aç bırakmayacak bir yemek yapmayı öğrenmişim.

Ezcümle engelliler olarak hayata dair bir şeyler öğrenmeye, bir şeylerin üstesinden gelmeye her kalkışımızda en yakınlarımız başta olmak üzere daima bir kösteklenme haliyle karşı karşıya kalıyoruz. Bir yemeği güzel yapmaktan bir yerden başka bir yere gitmeye varana kadar azmettiğimiz herhangi bir işi neden yapamayacağımızı anlatmanın yanı sıra yapmayı düşündüğümüz iş için lazım gelen malumatı saklamak şeklinde tezahür eden bu tavrın bizi hayatın hep bir adım gerisinde tutmaya matuf olduğu aşikâr. İşte böyle zamanlarda sakatlar arası dayanışma ve tecrübe paylaşımları giriyor devreye. E-posta grupları, sosyal medya ortamında kurulan gruplar, sakatlık üzerine çıkarılan dergiler bu dayanışma ağını büyütüyor. Mesela benim bu yazımı okuyan bir kör bulgur pilavı yapmaya kalktığında malzemeleri kısık ateşte pişirmesi gerektiğini önceden bilecek ve onları yakmayacaktır. Dilek'in, Nurşen ablanın kör ebeveynler olarak edindikleri tecrübeleri ihtiva eden yazıları okuyan başka kör ebeveynler onlarla benzer durumlarla karşılaştıklarında ne yapmaları gerektiği hususunda daha çok bilgi sahibi olacaklardır. İşte bu yüzden dergi yazılarımın hatırı sayılır bir kısmını naçizane edindiğim tecrübelerle ayırdım. Bu da öyle bir yazı oldu. İstifade edilmesi temennisiyle.

Çelişkiler

Ecrinnur Aytekin

ecrinnuraytekin50@gmail.com

Sayı: 123, Mayıs 2024

Sıcacık bir Mayıs ayından hepimize kucak dolusu sevgi ve selamlar.

Sağlamcıların en meşhur özelliklerinden biri de kendi cümle ve eylemleriyle çelişmeleri oluyor. Çoğu kez, yapamayacağımızı gösterdikleri bir şeyi yapabileceğimizi söylerken rastlıyoruz onlara. Sonra da dalga geçer gibi “Biz sana çok güveniyoruz. Sen de bize güven...” tarzında cümleler kurarak bize bunların farkında olmadığımızı sandıklarını gösteriyorlar.

Bir insan, kendiyle çelişmekten rahatsız olmalı. Çünkü bu gibi durumlar sonucunda insanların ona olan güveni kırılır. Görüyoruz ki, sağlamcıların böyle bir derdi de yok. Sonuçta en akıllılar onlar. Ne de olsa kimse onların kendileriyle çeliştiklerini anlayamaz. Üstelik çoğunluklar. Etraftakilerin çoğu da onlar gibi yani. Kimse onları yadırgamaz. Onlar da kişinin, “iyilik, şaka, sevdiğinden yapıyor, bilmiyordu” vb. bahanelerle ve saçmalıklarla maskelemeye çalıştığı sağlamcı eyleminin ve bahanesinin arkasında dururlar. Onlar da bunun doğru olduğunu düşünürler.

Beni telefonumu kullanırken görüp telefonumun kapalı olduğunu sanan bir kişiye telefonun kapalı olmadığını, ekran perdesini açık olarak kullandığımı için ekranımın dışarıdan görülmediğini söyledim. Kendinden gayet emin bir tavırla, “Öyle yapma. Yanlış yerlere falan girersen kimse düzeltemez” dedi. Herkesin bazen yanlış yerlere girebileceğini, bunun bana özgü bir durum olmadığını, bu gibi durumları başka birine ihtiyaç duymadan düzeltebileceğimi söyledim. Hiçbir şey söylemedi.

Aynı insan, bir misafirlikte “Hepimizden iyi telefon kullanıyor” diyerek beni övme gereği duydu. Bu gereksiz bir övgüydü tabii. Bunu onlara anlatmaya çalıştım. Kendisiyle çelişen, benim bunun farkında olmadığını sanan o insan ve onun gibi düşünen diğerleri, kendimi açıklama çabamı saygısızlık olarak değerlendirdiler.

Açıkçası daha kendi eylem ve cümlesini destekler nitelikte muamelelerde bile bulunamayıp kendi tezlerini çürüten insanların, eylem ve cümlelerimle ilgili düşüncelerini de pek dikkate alamıyorum. Zaten onlar bile kendi düşüncelerini en fazla bir sonraki sağlamcı muameleye kadar destekleyebiliyorlar ve bu iki muamelenin ortak iki özelliği, ikisinin de sağlamcı muameleler olması ve ikisinin de aynı insanın davranışı olması oluyor. Biri yergiyken biri övgü olabiliyor mesela.

Söylenecek çok söz, yazılacak çok yazı, okunacak çok şey var. Ben daha fazla içinizi karartıp sizleri meşgul etmeyeyim. Bir sonraki ay görüşmek dileğiyle.

Kaşarlanmış Acıma

Ahmet Can Ekiz

aekez23@ku.edu.tr

Sayı: 123, Mayıs 2024

Baharın geldiği, İstanbul'un kuş cıvıltılarıyla şenlendiği bir gün, arkadaşım ile kendimizi Sarıyer'den Kadıköy Moda'nın oralara attık. Yolda izin istemeden kolumu tutanları, "Oraya değil buraya otur" denilerek çekiştirmeleri yok sayarsak uzun ve güzel bir yolculuk yaptık.

Kadıköy'de gezerken canımız bir künefe çekti ve rastgele bir tanesine girip künefemizi sipariş ettik. Masada iştahlı bir şekilde oturup bekledik. Künefe geldi ve yemeye başladım. Künefe, içinde bol miktarda peynir olduğundan sünen bir yiyecek ve bu da gören veya kör fark etmeksizin yenmesini zorlaştıran bir şey. Ben yerken benimle birlikte birazcık da masa yedi. Yerken haliyle birazcık zorlandım ama arkadaşım ile dalga geçerek güzel bir şekilde yedik ve hesabı istedik.

Garson ne derse sevinirsiniz; "Sizin hesabı yan masadaki beyefendi ödeyip kalktı" dedi. Dedim "Ne alaka? Biz kendi hesabımızı ödeyebiliriz." "Olsun, o beyefendi hesabı ödeyip gitti" dediler. Dedim "Nereye gidiyor? Hem bana sormadan benim hesabımı ödüyor hem de gidiyor." "Ramazan olduğundan içinden gelmiş. Siz de öğrencisiniz, o yüzdendir deyince garson, ben sinirlendim açıkçası. "O ödedi çünkü ben körüm ve bu da onda acıma hissi yarattı" deyince benim fazla tepki gösterdiğimi söylediler. Ben kendi hesabımı ödemek istediğimi, böyle bir şey ihtiyacı duymadığımı ve gelen bir öğrenciye ücretsiz olarak adamın verdiği paradan künefe verebileceklerini söyledim. Olayı büyüttüğümü, geleceğe yönelik ödeme almadıklarını ve daha fazla itiraz etmemin boş olacağını söylediler. Künefeyle tatlanan ağzım, yapılan bu sağlamlıklıkla ekşimiş ve güzel geçen günümü mahvetmişti.

Mekanda bizden başka öğrenciler de vardı. Niye onlarınkini ödemediğini arkadaşım a sordum. Yani eğer garsonların iddia ettikleri gibi sırf öğrenciyim diye ödediyse diğerlerininkini de ödemesi gerekir. Hayır, az parası varsa ısmarlamasın. Veya ısmarlıyorsa da neden bize ısmarlamak istediğini söylesin ama adam bunların hiçbirini umursamadan bir köre künefe ısmarlamış olmanın ego tatminini yaşayarak mekandan ayrıldı. Yaptığı bu sağlamlıklıkla kendi

günü g zelleştirirken sahile kadar olan y r y ş mde benim ağzımda kaşarlanmış acıma tadını bıraktı.

Moda sahilde otururken arkadaşım adamın bize değişik baktığını ve gözünü bizden ayırmadığını söyledi. Galiba orada bir k r n olması onu şaşırttı. Sonuğa biz ender bulunan bir tarihi eşyayız.

Bu tarz olaylarda itiraz etmeden kabul eden k rler olduğunu maalesef biliyorum. Onlar adına ve bizim hak temelli davamıza verdikleri zarar için üzülüyorum. Engellilerin hesabının başkaları tarafından ödenmediği; eşit, erişilebilir bir dünya için mücadele edeceğiz.

Yazıyı okurken acıktıysanız herkese benden kaşarlanmış acıma dolu künefe.

Bağımsızlık Hareketinde Akıllı Baston Evrimi

Sarper Arıkan

sarperarikan@gmail.com

Sayı: 123, Mayıs 2024

Giriş: Beyaz Bastondan Akıllı Bastona Geçiş Devrimi

Görme engelliler için beyaz baston sadece bir yürüme yardımcısı değil, aynı zamanda bağımsızlığın bir simgesidir. Gelişen teknoloji ile birlikte bu temel araç, yapay zeka destekli akıllı bastonlara dönüşerek kullanıcıların dünyayı keşfetme şeklini kökten değiştirmiştir. Bu yazıda WeWalk 2 (W2) akıllı bastonunun lansmanından elde ettiğim izlenimleri ve bu yeni nesil cihazın görme engelliler üzerindeki potansiyel etkilerini inceleyeceğim.

Akıllı Bastonların Evrimi: Bir Teknoloji Hikayesi

Akıllı bastonlar, lazer ve sonar dalgaları gibi ilk teknolojilerden günümüzdeki yapay zeka destekli sistemlere kadar uzun bir yol kat etti. Bu süreç, engellilerin günlük yaşamda karşılaştıkları zorlukları azaltma ve daha bağımsız bir yaşam sürmelerini sağlama hedefiyle şekillendi.

WeWalk 2'nin Yenilikçi Özellikleri

WeWalk 2, eski modellerin üzerine birçok yenilik ekleyerek kullanıcı deneyimini iyileştirdi. Ergonomik tasarım, geliştirilmiş ses kalitesi, yapay zeka altyapısı ve sensör teknolojisi, bu bastonu sadece bir yürüme yardımcısı olmaktan çıkarıp bir yaşam yardımcısına dönüştürüyor.

Ergonomik Tasarım

Yeni baston daha hafif malzemelerle ve kullanıcı dostu bir arayüzle tasarlandı. Fiziksel tuşlar, kullanım kolaylığını arttırarak her yaştan ve her teknoloji seviyesinden insanın rahatça kullanabilmesini sağlıyor.

Ses ve Navigasyon İyileştirmeleri

Harman Kardon ses sistemleriyle donatılan W2, net ve anlaşılır navigasyon talimatları sunuyor. Bu özellikle karmaşık şehir ortamlarında görme engellilerin daha güvenli ve bağımsız hareket etmelerine olanak tanıyor.

Yapay Zeka ve GPT Entegrasyonu

Yapay zeka, W2'nin en çarpıcı yeniliklerinden biridir. Bu teknoloji, kullanıcıların sesli komutlarına doğal dilde yanıt vererek daha etkileşimli bir deneyim sunar. GPT entegrasyonu sayesinde baston, kullanıcının sıklıkla gittiği yerleri öğrenerek daha kişiselleştirilmiş rotalar önerebilir.

Gelişmiş Sensör Teknolojisi

Yaklaşma uyarıları W2'nin güvenlik özelliklerini ön plana çıkarır. Sensörler çevredeki nesnelere algılayarak kullanıcıya sesli ve titreşimli uyarılar gönderir. Bu özellikle yoğun ve tehlikeli bölgelerde görme engelliler için hayati öneme sahiptir.

Modern Şarj Çözümleri

Type-C şarj altyapısı, W2'yi daha kullanıcı dostu hale getirir. Bu standart, bastonun hızlı ve etkin bir şekilde şarj olmasını sağlayarak kullanıcıların cihazlarına sürekli bağımlı kalmadan günlerini planlamalarına yardımcı olur.

WeWalk 2'nin Görme Engelliler İçin Önemi

WeWalk 2, görme engellilerin dünyayı daha bağımsız ve güvenli bir şekilde keşfetmelerini sağlayan teknolojik bir devrimdir. Geliştirilmiş navigasyon yetenekleri, kullanıcılara özgürlük sunarken yapay zeka entegrasyonu ve gelişmiş sensörler günlük yaşamın karmaşıklıklarıyla başa çıkmada büyük bir destek sağlar. Bu baston sadece bir yürüme yardımcısı değil, aynı zamanda bir yaşam koçu rolünü üstlenerek kullanıcıların sosyal hayatlarını zenginleştirir ve yeni bağımsızlık seviyelerine ulaşmalarına yardımcı olabilir.

Sonuç

WeWalk 2 ile tanıştığımız bu yeni çözüm, akıllı baston deneyiminde yeni bir çığır açıyor. Gelecek yazılarda sahada elde edeceğim daha fazla deneyimi paylaşarak bu inovatif ürünün görme engelli bireyler üzerindeki etkilerini daha da derinlemesine inceleyeceğim. Görme engelliler için daha bağımsız ve güvenli bir yaşam vaadiyle WeWalk 2 bu alandaki devrimin sadece başlangıcıdır.